

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ПРОЕКТ ГЕОРГІЯ ПИЛИПЕНКА: БІЛІНГВАЛЬНА ВЕРСІЯ ШЕКСПІРОВИХ СОНЕТІВ

У статті за допомогою методології перекладознавчої компаративістики здійснено порівняльний аналіз сонетів В. Шекспіра № 130 та № 144 та їхніх інтерпретацій білінгвою, виконаних Г. Пилипенком українською та російською мовами. Показано, що перекладацька стратегія Г. Пилипенка “відтворювати енергетику перекладу” білінгвою є напрочуд вдалою, а українські та російські переклади органічно доповнюють один одного.

Ключові слова: білінгвальний переклад, перекладознавча компаративістика, сонет.

У 2014 р. відомий перекладач сонетів В. Шекспіра – Георгій Прокофійович Пилипенко – презентував у Міжнародному Шекспірівському центрі власну збірку перекладів сонетів В. Шекспіра. Унікальність його творчого методу полягає в тому, що він одночасно переклав сонети Великого Барда як українською, так і російською мовами, створивши перший прецедент “білінгвального” перекладу в сучасній шекспірані. Варто зауважити, що до Георгія Пилипенка український читач мав змогу ознайомитися з перекладами сонетарію Великого Барда у виконанні багатьох майстрів художнього слова: Г. Кочури, І. Франка, М. Рильського, І. Костецького, Д. Павличка, Д. Паламарчука, І. Селезінки, В. Марача, Н. Бутук. Втім, жоден з них, на відміну від Г. Пилипенка, не спробував перекласти сонети В. Шекспіра обома мовами. Варто підкреслити, що сам автор першого в Україні “білінгвального” перекладу сонетів В. Шекспіра під час проведення перекладацького круглого столу висловив бажання, щоб його переклади сонетів були осмислені в науковому аспекті.

Варто підкреслити, що сам Г. Пилипенко зазначає, що сонети мають для нього більший інтерес, аніж п’єси, оскільки вони пов’язані з приватним життям англійського поета, відтворюють органічну картину його творчості. Конкретні обставини в житті Великого Барда пов’язані з адресацією сонетів. Однак поетична енергетика, яка, на думку Г. Пилипенка, є першочерговою для перекладача, а сюжет – просто важливою складовою, виводить сонети за межі окремої ситуації та навіть за межі епохи [8, с. 4]. Коли автор звертається до окремої людини за конкретних обставин, то такий твір набуває загальнолюдського значення, і його треба розглядати поза часом.

Тож актуальність цієї публікації зумовлена, по-перше, нагальною потребою осмислення естетичної цінності новітніх перекладів сонетів В. Шекспіра, особливо, коли йдеться про таке цікаве явище, як перший і єдиний в Україні білінгвальний переклад сонетів Великого Барда, презентована розвідка є першим науковим

осмисленням білінгвального перекладу сонетів Г. Пилипенка в сучасному перекладознавстві; по-друге, зростанням популярності постаті В. Шекспіра та його творчості по всьому світу; по-третє, перспективністю аналізу художнього твору крізь призму перекладознавчої компаративістики як напряду досліджень, про що свідчить наукова діяльність перекладознавчої школи, очолюваної Р. Зорівчак [2], а також дослідницькі розвідки Л. Коломієць [4; 5], М. Новикової [6], В. Радчука [7], А. Василик [1].

Мета статті полягає в тому, щоб шляхом аналізу перекладів сонетів В. Шекспіра № 130 та № 144 українською й російською мовами виявити особливості перекладацької стратегії Г. Пилипенка як майстра білінгвального перекладу.

Оскільки аксіологічна тематика є провідною в сонетарії Великого Барда, досліджуванням матеріалом обрано саме ті сонети В. Шекспіра, що відомі неоднозначністю репрезентації таких концептів, як кохання та життєві цінності. Цю неоднозначність, непроясненість перекладачі відтворювали по-різному, що незрідка створювало доволі парадоксальну ситуацію. Так, зокрема, зміна адресата (чоловік заміщався жінкою) у перекладах Д. Паламарчука чи базового концепту (“love” замінювався концептом “дружба”) у перекладах С. Маршака призводила до суттєвих змін у тому враженні, яке складалося в читачів оригіналу та реципієнтів перекладу. Отже, видається доцільним простежити характер відтворення повноти смислового діапазону сонетів у перекладі Георгія Пилипенка.

Загальновідомо, що в сонетарії В. Шекспіра кохання постає в доволі незвичній іпостасі – перші 126 сонетів присвячені другу, до якого ліричний герой відчуває почуття глибокої й щирої прихильності, а інші – Смаглявій Леді, яка викликає пристрасть. Для повного аналізу специфіки відтворення теми кохання в сонетарії В. Шекспіра слід розглянути різнохарактерні сонети: № 130 і № 144.

Сонет № 130 зображує кохану ліричного героя, зовнішність якої не відповідає прийнятим у ті часи штампам та стереотипам. У шекспірознавстві загальноновизнаною є думка про те, що цей сонет можна вважати метафоричною паро-

дією на типові сонети Петрарки, у котрих зовнішність героїнь порівнюється з красою природи.

Думка про наявність пародійного начала в сонеті № 130 не є новою. Група американських учених провела порівняльний аналіз цього сонета з текстами віршів сучасників В. Шекспіра, зокрема Б. Гріффіна та Т. Вотсона [цит. за: 3]. Дослідники дійшли висновку, що у творах того часу доволі часто зустрічаються петрарківські штампи, наприклад, очі порівнюються з небесними світилами, уста – з коралами тощо.

Ключовим мотивом сонета № 130 є щире зізнання в коханні до жінки, причому в його основі не зовнішні принади, а почуття. В. Шекспір змальовує кохану жінку не як ідеал краси, як це було прийнято серед поетів доби Відродження. Як відомо, видатні ренесансні поети-попередники В. Шекспіра (Данте, Петрарка, Ронсар, дю Белле та ін.) обожнювали жінку у своїх поетичних творах, вбачаючи в ній музу. Вони ідеалізували своїх коханих. Щодо В. Шекспіра, то він, навпаки, ніби підкреслює цілий список недоліків своєї Смаглявої Леді. Незважаючи на них, ліричний герой сонета відчуває любов до земної жінки й наголошує на тому, що його почуття не потребують зайвих прикрас.

Весь текст сонета вибудовується за принципом антитези, адже автор неначе полемізує із загальноприйнятими способами зображення жінки. Заперечувальний імператив виразняється використанням трьох типів конструкцій. Перший тип містить спростовування усталеного штампа:

My mistress' eyes are nothing like the sun;
Coral is far more red than her lips' red...
That music hath a far more pleasing sound [10, с. 274].

Автор неначе вступає в суперечку з тими поетами, що звикли надавати своїм коханим божественного вигляду.

Другий тип конструкцій будується за загальноприйнятою метафоричною моделлю з використанням умовного речення:

If snow be white, why then her breasts are dun;
If hairs be wires, black wires grow on her head [10, с. 274].

Конструкції третього типу можна назвати констатувальними: спираючись на власний досвід, поет по суті виразняє думку про те, що його сучасники, порівнюючи обличчя коханих з дамаськими трояндами, дихання з парфумами, ходу з рухами богинь, насправді видають бажане за дійсне:

I have seen roses damask'd, red and white,
But no such roses see I in her cheeks;
And in some perfumes is there more delight
Than in the breath that from my mistress reeks...
I grant I never saw a goddess go;
My mistress, when she walks, treads on the ground [10, с. 274]

Фінальний двовірш звучить як підсумок, як своєрідний вердикт, який ліричний герой виносить не лише власним почуттям, а й тій поети-

чний традиції, у лоні якої він сам перебуває. Своє кохання він називає неповторним, унікальним. Утім він не принижує й інших жінок, чий образи створені його сучасниками, він лише констатує, що уявлення про їхню красу є перебільшеним, неправдивим, адже порівняння, до яких вдаються закохані в них поети, – фальшиві, нещирі, мають дуже мало спільного з реальністю:

And yet, by heaven, I think my love as rare
As any she belied with false compare [10, с. 274].

Тож, як бачимо, в основі почуттів ліричного героя до коханої лежить не її фізична краса, а якась дивовижна сила, що вабить закоханого. Смаглява Леді, зовнішність якої аж ніяк не вписується у створені традицією уявлення про ідеальну кохану, зберігає певну таємницю, адже в ній є те, чого немає у земних красунь та у небесних богинь.

Зовсім іншим постає кохання в сонеті № 144 В. Шекспіра, адже там ідеться не про один об'єкт любові, а про два різнохарактерних об'єкти, причому кожний з них наділений певною емоційно-психологічною забарвленістю. У цьому тексті описано складний психологічний стан ліричного героя, душа якого розривається між двома амбівалентними почуттями.

Одне з них, яке автор забарвлює у світлі тони, звернене до юнака, що порівнюється з янголом ("the better angel"), святим, асоціюється із чистотою, незіпсованістю, небесною радістю. Інше ж – почуття до жінки, яка у свідомості ліричного героя пов'язана з негативно забарвленими концептами: злом ("my female evil"), хворобливістю ("a woman coloured ill"), пеклом ("hell"), дияволом ("a devil"), гординею. Вона названа гіршим духом ("the worser spirit"), демоном ("a devil"), що спокушає чистого, незіпсованого світом янголоподібного юнака.

У шекспірознавстві цей сонет все ще так і не знайшов однозначної дослідницької інтерпретації. Якщо сонет № 130, вочевидь, є освідченням у коханні, то сонет № 144 скоріше можна назвати апогеєм любовного трикутника, у якому в трагічному протистоянні зійшлися ліричний герой, Смаглява Леді – темна, неідеальна жінка – та світлоокий юнак [14, с. 43].

Цікаво зазначити, що в самому тексті В. Шекспіра колір очей юнака не згаданий, але можна припустити, що шекспірознавці називають його світлоокиим під впливом біблійної метафорики. Співвіднесення юнака з кращим янголом ("the better angel"), святим ("my saint"), що наділений чистотою ("purity"), викликає певний ряд асоціацій: загальновідомо, що в християнській традиції янголи є світлоокими.

На особливу увагу заслугове фінальний двовірш цього сонета, що може бути проінтерпретований по-різному. Як слушно зазначає Н. Торкут, застосовуючи такі дієслова, як "never know" ("не знати"), "live in doubt" ("жити в сумліннях"), В. Шекспір створює ефект невизначеності фіналу сонета [9, с. 13]. Автор робить

припущення, але не стверджує, що темна жінка заманила світлоокого юнака до себе в пекло, він полишає надію на краще:

Yet this shall I never know but live in doubt,
Till my bad angel fire my good one out [10, с. 302].

Дослідницькі дискусії щодо сонета № 144 тривають і сьогодні. Так, у катренах цього сонету М. Бюрнгом побачить підтвердження того факту, що В. Шекспір був залучений до любовного трикутника [14, с. 43]. Дослідниця Х. Вендлер вбачає в першому рядку сонету схильність Великого Барда до бісексуальних зв'язків: "Two loves I have..." [15, с. 55].

Ключовим мотивом сонета № 144 є страждання героя, душа якого розривається від почуттів не тільки до жінки, а й до дорогого його серцю друга. Важко сказати однозначно, що саме так бентежить нещасного ліричного героя. Можна припустити, що зрада коханої завдає йому великого горя, але водночас його непокоїть доля друга, який є чистим і незіпсованим та якому загрожує небезпека втрати цієї чистоти через кохання до темної жінки. Отже, герой перебуває в стані психологічної кризи, оскільки він може втратити і кохану, і друга, і віру в щирість їхніх почуттів до нього самого, і уявлення про ідеальну любов та ідеальну дружбу. При цьому В. Шекспір висловлює свої глибокі страждання, адже очевидно, що його найближчі люди відвернулись від нього, зрадили його почуття, що підкреслюють уже перші рядки сонета:

Two loves I have of comfort and despair... [10, с. 302].

До того ж, В. Шекспір завчасно звинувачує в усьому жінку, що не тільки зрадила його почуття, а й намагається вкрасти його друга:

To win me soon to hell, my female evil
Tempteth my better angel from my side,
And would corrupt my saint to be a devil,
Wooing his purity with her foul pride... [10, с. 302].

Заключною деталлю сонета є невизначеність долі юнака:

But being both from me, both to each friend,
I guess one angel in another's hell... [10, с. 302].

Отже, здійснений аналіз дає підстави говорити про те, що сонети № 130 і 144 є своєрідною антитетичною парою, завдяки якій у свідомості читача сонетарію створюється амбівалентна картина самого почуття кохання. Якщо в сонеті № 130 жінку зображено як джерело позитивних емоцій, адже попри те, що вона є звичайним земним створінням, її образ бентежить душу поета й викликає сильні глибокі почуття, то в сонеті № 144 загальна картина суттєво змінюється. Тут жінка постає як втілення зла, яке загрожує руйнацією іншому об'єкту любові – світлому другу, який викликає в поета глибоку симпатію та приязнь. Тож при перекладі цих сонетів обов'язково необхідно відтворити не лише яскраву метафорику, особливості ритмомелодики, а й глибинний підтекстовий сенс (особливо в сонеті № 144).

Тепер розглянемо повноту передачі смислових нюансів і поетичної віртуозності В. Шекспіра в перекладах. Доцільним буде розпочати з особливостей зображення образу жінки в сонеті № 130. Кохана жінка в Барда зображена не красиво з естетичного погляду, для опису чого він не шкодує жодних епітетів та порівнянь:

My mistress' eyes are nothing like the sun;
Coral is far more red than her lips' red;
If snow be white, why then her **breasts** are dun;
If hairs be wires, black wires grow
on her head [10, с. 274].

У перекладі Г. Пилипенка ці рядки виглядають так:

Хай не сонця ті очі дивовижні,
І хай вуста тьмяніші, ніж **корал**,
І **перса** аж ніяк не білосніжні,
І для волосся не знайду
похвал [60, с. 274].

Её глаза не затмевают свет,
И губы побледнее чем **гранат**,
А **грудь** её бела? Скорее нет,
И проволокой волосы торчат [11, с. 266].

У російському перекладі ми можемо знайти смислове перетворення лексеми "coral" на "гранат". На нашу думку, це є доволі вдалим кроком перекладача, оскільки тут зберігається ритмомелодика та семантичне значення (і корал, і гранат червоного кольору). Доволі цікавим є переклад слова "breasts" як "перси". Це приклад перекладацької трансформації із залученням старослов'янської мови. Цей варіант перекладу, до речі, відсутній і в перекладах С. Маршака, і І. Костецького та Д. Паламарчука. Семантика цього слова є значно ширшою, аніж лексема "груди", та й ефект на читача значно відчутніший, оскільки тут перекладач використовує інший стильовий реєстр, на відміну від його попередників. До речі, з гендерного погляду цей переклад є до певної міри маркованим: по-перше, тільки чоловік міг звернути увагу на цей концепт, а по-друге, крізь усі рядки сонета відчутно проступає апологетика жіночої природи.

Наступні рядки шекспірового сонета:

And in some **perfumes is there more delight**
Than in the **breath** that from my mistress reeks
[10, с. 274].

Г. Пилипенко пропонує читачеві в доволі цікавій перекладацькій інтерпретації:

П'янить мене природний запах тіла,
Хоч гірший, ніж **парфумів** аромат [10, с. 274].
І натуральність запахів еє

От запахів парфумов далека [11, с. 266].

До речі, тут перекладач вдається до цілісного перетворення висловлювання, оскільки в сонетах В. Шекспіра парфуми мають кращий запах, аніж подих героїні. Втім, подібна переакцентуація є вдалою з погляду створення образу привабливої жінки та, як бачимо, Г. Пилипенко не випадково звертається до фізіологічної сфери, адже його переклад, як думається, здебільшого орієнтований на чоловіків.

Як бачимо, лексема “is there more delight” перекладена за допомогою граматичної трансформації: конструкція “there is” перекладена дієсловом “п’янить”, що є певною стратегією перекладача. Тут Г. Пилипенко навіть на емотивному, фізичному та чуттєвому рівні підкреслює красу жінки, солідаризуючись із Великим Бардом. Принагідно зазначимо, що жоден перекладач до Г. Пилипенка не вдавався до такої трансформації.

Перекладач вдається також до смислового розширення: замість “подих” Г. Пилипенко використовує “природний запах тіла”, що надає цим шекспірівським рядкам суто ренесансного концепту тілесності, який крізь століття репрезентовано в доволі яскравому образі.

Автор перекладу також вдається до калькування: лексему “perfumes” він перекладає як “парфуми” і українською, і російською. Цікаво, що Д. Паламарчук перекладає цю лексему як “конвалії”, тобто опускає в перекладі “perfumes”, замість нього пропонує запах конвалій, що стає в цьому випадку контекстуальною заміною. Імовірно, така заміна відбулася не тільки з метою забезпечення рими. Вважаємо, що запах парфумів – це не завжди чудовий аромат, тому читач не може в цьому разі відчутти природний запах головної героїні, через це Д. Паламарчук пропонує запах конвалії, хоча такі аромати також викликають сумніви, тому вважаємо за потрібне висловити думку про асоціативну невдалість запропонованого перекладачем образу.

Отже, переклад Г. Пилипенка є суголосним з позицією В. Шекспіра щодо аромату парфумів, але його переклад цих рядків аж ніяк не викликає жодної відрази. Г. Пилипенко зображує все це як невеличкий недолік жінки, але який аж ніяк не псує її красу, і тому на нього не варто звертати таку увагу. Але, на жаль, перекладач втрачає головне – Шекспір своїми витонченими описами фізичної звичайності, буденності жінки прагне досягти максимального контрасту. Цей контраст полягає в тому, що вона жодною мірою не подібна до абсолютно досконалих героїнь сонетів інших авторів, але, тим не менше, вона кохана. Отже, сенсом кохання є не зовнішня привабливість жінки, яка в поезії зазвичай подається в перебільшеному вигляді, а щось неосяжне, незрозуміле, майже трансцендентне.

В іншому сонеті під номером 144 концепт кохання презентовано в доволі незвичній іпостасі. У цьому творі: В. Шекспір зображає психологічний стан людини, душа якої розривається між двома об’єктами любові – жінкою, до якої ліричний герой відчуває сильну пристрасть, та чоловіком – другом, якому загрожує небезпека від кохання згаданої жінки.

Аналізуючи переклад сонета № 144, варто зауважити, що не всі перекладачі належним чином відтворюють всю специфіку авторської інтерпретації теми кохання. Так, приміром,

Д. Павличко в останніх катренах висвітлює скоріше тему боротьби добра і зла, ніж тему кохання та зради. Шекспірівський фінал сонета, в якому йдеться про те, що жінка може спокусити юного друга, виглядає так:

But being both from me, both to each friend,
I guess one **angel** in an other’s hell.
Yet this shall I ne’er know, but live in doubt,
Till my **bad angel** fire my good one out [10, с. 302].

Д. Павличко пропонує такий варіант перекладу:

Та знаю, що два **янгולי** – це пекло,
Моя душа – це ж місце їх борні.
Вестиму в сумнівах життя суворе,
Допоки зло в мені добра не зборе [12].

Як бачимо, у Д. Павличка відбувається семантичний розвиток, адже в оригіналі фінальний двовірш не містить згадки про загрозу для самого ліричного героя: небезпека чатує на друга, який може згоріти у вогні пагубної пристрасті. У перекладі зло може перебороти добро в самому ліричному герої: “допоки зло в мені добра не зборе” [12]. Навряд чи таку перекладацьку трансформацію можна визнати доречною, адже вона зміщує смислові акценти, а це, у свою чергу, призводить до втрат. Реципієнт перекладу, не будучи обізнаним у загальній контекстуальній ситуації сонетарію (розподіл сонетів на чоловічі та жіночі цикли, наявність топосу зради коханої з другом ліричного героя тощо), сфокусується на ідеї боротьби доброго і злого начал, чортиків та янголят, які борються в сумлінні людини.

До речі, близькою за загальним пафосом виявляється й інтерпретація фіналу, запропонована І. Селезінкою:

Обидва проти мене й дух добрий,
Можливо в злого ангела в аду.
Від того сумнів огорне мене,
Допоки зло добро не прожене [13, с. 198].

Але виникає сумнів щодо адекватного відтворення концептуальної ідеї сонета, адже тут йдеться про любовний трикутник і “янголом” постає юнак, друг В. Шекспіра, а “демоном” – кохана жінка Барда, що зрадили його. Чи доцільним буде сприйняття інтерпретації Д. Павличка та І. Селезінки як спроби адекватного відтворення підтекстового рівня й контекстуальних зв’язків цього твору з іншими сонетами? Таке сприйняття можливе за умови, якщо реципієнт незнайомий з усім підґрунтям циклу сонетів Шекспіра. Тобто, таким чином, перекладачі пропонують виокремити цей сонет, не прив’язувати його до серії, але, як думається, відокремлене сприйняття одного з текстів циклу не є виправданим. Для правильного розуміння тематичного “блоку кохання” в сонетах В. Шекспіра слід враховувати зв’язок між окремими сонетами та той факт, що в першоджерелі сам концепт кохання є багатограним. Це і пристрасть до смаглявої леді (сонет № 130), і почуття ніжної пристрасті до світлоокого юнака (сонет № 144), і трагічне сприйняття зради ко-

ханої з другом (сонет № 144). Тож, навряд чи виправданим є ігнорування цих моментів у перекладі.

Розглянемо переклад сонета № 144, запропонований Г. Пилипенком. Його версія, безперечно, враховує досвід розвитку теми кохання в попередніх 143 сонетах В. Шекспіра. Це відчувається, приміром, у фінальному пасажі, де вербалізовані і ідея зради, і занепокоєння ліричного героя долею свого друга:

Колись між нами добрий був союз,
Тож ангел мій до пекла попадає.
Я в сумнівах, боюся кожну мить,
Що ангел в пеклі у вогні згорить [10, с. 303].

Також важливим постає й відтворення аури оригіналу в перекладі. Якщо брати до уваги перекладацький контекст, то, приміром, І. Селезінка зображує чоловіка та жінку як “духів”:

Дух добрий – то мужчина світлоокий,
Чорнява, смугла жінка – злий дух мій [13, с. 198].

Хоча, на нашу думку, В. Шекспір робить акцент саме на цих міфічних істотах, адже споконвіків “янгол” асоціюється із чимось світлим і легким, а “дух” є символом неоднозначним.

Д. Павличко в перекладі цих же катренів також надає перевагу “духам”, але тут вбачаємо скоріше пошук перекладачем вдалої рими для рядків, аніж пошук образів:

Дух краший – то хлоп’я благословенне,
Дух гірший – то жона з хмурним лицем [12].
Зовсім іншими репрезентуються перед нами ті самі катрени в перекладі Г. Пилипенка:

Дух перший, **хлопець** – то блаженний **рай**,
А другий **жінка**, – **сатанинська сила**.
Її жіноче **зло** – пекельний **біль** –

До **пекла** надить ангела могого [10, с. 303].

Влюблен я в двух: в **добро** и в страшный рок,
Они, как **духи**, мне дают совет,

Хороший **ангел** – добрый **паренек**,
А **демон** злой – смуглянка средних лет [11, с. 294].

Перекладач ніби не бачить сенсу грати в роздуми та порівняння й зображує ключових героїв, відхиляючись від тексту оригіналу. У В. Шекспіра “two loves”, тобто мається на увазі любов до чоловіка та жінки, а в перекладачів це передано за допомогою лексеми “дух” і чіткого розподілу понять “добра” та “зла”. Імовірно, подібне барокове “зашифрування” теми кохання до представників обох статей має й певне соціокультурне підґрунтя, адже ця тема є на сьогодні табуованою.

Варто зауважити, що в українському варіанті перекладу Г. Пилипенко уникає дихотомії “ангел” – “демон”, тоді як у російському варіанті перекладу це зберігається. Утім, після прочитання обох варіантів перекладу формується аура оригіналу: за допомогою яскравих образів “ангела”, “духа”, “сатанинської сили”, “блаженного рая” Г. Пилипенкові вдається донести до читача ідеї В. Шекспіра.

Цікавою та виправданою є трансформація цілісного перетворення висловлювання “corrupt my saint to be a devil” [10, с. 302] на “хвоста йому чіпляє замість крил” [10, с. 303] або “свою

гордыню в ангела вселить” [11, с. 294]. Тут перекладач цілком зберігає метафорику перетворення янгола на демона, зображуючи гріх гордині й використовуючи образне зображення імпліцитного чорта із хвостом.

Вже в сонеті № 144 ставлення В. Шекспіра до коханої поступово розсіюється й переростає в певну агресію, адже тепер опис жінки супроводжується такими порівняннями, як: “a woman coloured ill”, “my female evil”, “a devil”. Сміслові розширення, використані І. Селезінкою, навряд чи можна визнати виправданим. Відповідно, Г. Пилипенко використовує для опису жінки образні засоби “сатанинська сила” [10, с. 303], “жіноче зло” [10, с. 303], “демон злой” [11, с. 294], “демон коварный” [11, с. 294].

Вважаємо, що інтерпретації сонетів № 130 і № 144 у виконанні Г. Пилипенка є доволі успішними. Перекладач вдається до прийомів цілісного перетворення висловлювання та вилучення слів, але це не заважає концентрації реципієнта на головній думці сонета. Перекладач вміло обігрує нюанси оригіналу, і кожне слово в його перекладі є зваженим, а його застосування обґрунтованим.

Отже, аналіз білінгвального перекладу сонетів № 130 та 144 у виконанні Г. Пилипенка крізь призму перекладознавчої компаративістики показав, що автор намагається якомога ближче донести шекспірівський смисл до читача, розкодувати “меседж” шекспірівської доби, водночас зберігаючи і мелодійність, і ауру сонетів Великого Барда.

У перекладі Г. Пилипенка ауру шекспірівського сонета передано за допомогою цілісного перетворення висловлювання, запозичення, граматичної трансформації, переходу з однієї частини мови в іншу. Вдалими перекладацькими знахідками є “гранат” замість “корал”, “перси” замість “груди” та вдалою є передача аури прекрасної жінки, “природний запах тіла” якої “п’янить” чоловіка.

Білінгвальний переклад Г. Пилипенка можна вважати також своєрідною стратегією перекладу. Створений у 2004 р. переклад орієнтований як на україномовного, так і російськомовного читача: поєднуючи можливості відтворення оригіналу двома мовами, перекладач доволі повно передає всю багатогранність шекспірівських смислів, всю красу естетичної аури сонетарію, орієнтуючись, насамперед, на поетичну енергетику. Тож, не випадково його переклади було внесено до Всесвітньої антології перекладів Великого Барда, оскільки саме провиденційний характер його творчості, коли в центрі уваги – не певний теоретичний припис, а творча стратегія – торкнутися душі кожного читача – і зумовив неабиякий успіх перекладів сонетів серед прихильників творчості Великого Барда.

Список використаної літератури

1. Василик А. Р. Стратегія М. Рудницького в контексті історії українського художнього перекладу ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / А. Р. Василик. – Львів, 2012. – 20 с.

2. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. – 216 с.
3. Козаровецький В. А. Возможен ли перевод сонетов В. Шекспира [Электронный ресурс] / В. А. Козаровецький. – Режим доступа: <http://perevodchick-x.narod.ru/05.htm>.
4. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії): монографія / Л. В. Коломієць. – Київ : Київський центр, 2004. – 522 с.
5. Коломієць Л. В. Перекладознавчі семінари: актуальні теоретичні концепції та моделі аналізу поетичного перекладу: навч. посіб. / Л. В. Коломієць. – Київ : Київ. ун-т, 2011. – 527 с.
6. Новикова М. А. Проблемы индивидуального стиля в теории художественного перевода (Стилистика переводчика): автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.19 / М. А. Новикова. – Ленинград, 1980. – 27 с.
7. Радчук В. Д. На жертovníку мистецтва / В. Д. Радчук // "Хай слово мовлено інакше ...". Проблеми художнього перекладу. – Київ : Дніпро, 1982. – С. 19–27.
8. Пилипенко Г. П. Предисловие-эссе / Г. П. Пилипенко // Сонети В. Шекспіра; пер. з англ. Г. П. Пилипенка. – Одеса : Друкарський дім, 2008. – 320 с.
9. Торкут Н. М. Інтерпретація сонетів В. Шекспіра в методологічному просторі міждисциплінарного діалогу / Н. М. Торкут // Ренесансні студії. – 2006. – Вип. 11. – С. 3–19.
10. Шекспір В. Сонети / В. Шекспір; пер. з англ. Г. П. Пилипенка. – Одеса : Сімекс-Прінт, 2014. – 324 с.
11. Шекспір В. Сонети Вільяма Шекспіра / В. Шекспір; пер. з англ. Г. П. Пилипенка. – Одеса : Друкарський дім, 2008. – 320 с.
12. Шекспір В. Сонети [Електронний ресурс] / В. Шекспір; пер. з англ. Д. Павличка. – Режим доступа: http://ae-lib.org.ua/texts/shakespeare_the_sonnets_by_pavlychko_ua.htm.
13. Шекспір В. Сонети / В. Шекспір; пер. з англ. О. І. Селезінка, О. М. Селезінка. – Львів : Б.в., 2005. – 207 с.
14. Burnham M. Dark Lady and Fair Man: The Love Triangle in Shakespeare's Sonnet and Ulysses / M. Burnham // Studies in the Novel. – Vol. 22. – № 1. – 1990. – P. 43–56.
15. Vendler H. The Art of Shakespeare's Sonnets / H. Vendler. – Cambridge; London: The Belknap Press of Harvard University, 1998. – 605 p.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2015.

Тарасенко К. В. Переводческий проект Георгия Пилипенко: билингвальная версия шекспировских сонетов

В статье с помощью методологии переводоведческой компаративистики выполнен сравнительный анализ сонетов В. Шекспира № 130 та № 144 и их интерпретаций билингвой, осуществленных Г. Пилипенко на украинском и русском языках. Показано, что переводческая стратегия Г. Пилипенко "воссоздавать энергетику перевода" билингвой является очень удачной, а украинские и русские переводы органично дополняют друг друга.

Ключевые слова: билингвальный перевод, переводоведческая компаративистика, сонет.

Tarasenko K. Georgy Pilipenko's Translation Project: Bilingual Version of Shakespeare's Sonnets

It is the first attempt in modern Ukrainian translation studies to identify the features of translation strategies of famous translator Georgy Prokofiyovych Pilipenko, who is the author of bilingual translation of the sonnets by W. Shakespeare into Ukrainian and Russian languages. The analysis is made within the paradigm of translation within comparative studies, that is widely used by such outstanding and prominent scholars as R. Zorivchak, M. Novikova, L. Kolomiets, V. Radchuk, A. Vasylyk.

Having taken into account that terms "literary translation", "bilingual translation", "strategy in translation" are in the focus of translation studies and also the nature and coexistence of such terms as "literary translation" and "translation within comparative studies" is under discussion, it is shown that the bilingual translation can be considered a strategy of translation.

Using the methodology of translation within comparative studies, a comparative analysis of the sonnets (№ 130, № 144) in the original and their interpretations in Ukrainian and Russian, is undertaken. A wide translation context is also taken into account: the sonnets of Shakespeare in the interpretation of Ukrainian translators (such as I. Kosteky, D. Palamarchuk, D. Pavlychko, I. Selezinka) are also used. It is shown that the translation strategy of G. Pilipenko to use bilingual translation is very successful and both Ukrainian and Russian translations created by G. Pilipenko are explicitly oriented and complement each other.

In the process of translation of the sonnets of G. Pilipenko uses such transformations as descriptive translation, modulation, omission, transposition, addition and tries to keep the structure of the original both in grammatical and lexical terms. The strategy of bilingual translation helps the author of the translation to compensate those "omissions" for the sake of rhyme: when in the Russian translation, the meaning is lost and then it isn't lost in the Ukrainian one and visa versa. He manages to decode the "message" of Renaissance epoch, keeping rhythm and melody of the sonnet and, what is the most important, succeeds to maintain the energy of translation.

Key words: bilingual translation, comparative translation studies, sonnet.